

LYNN AUSTIN

Umbre hăituite

Traducere de Dana Sisoev

 CASACĂRȚII
Oradea, 2021

PROLOG

OLANDA

MAI 1945

Lena stătea trează în pat, așteptând, și fiecare sunet din noaptea neagră ca smoala părea amplificat. Ascultă murmurele liniștite ale oamenilor din umbră, care se foiau prin întunericul de la parterul casei. Apoi scârțâitul ușii și foșnetul fânului, când aceștia trecură prin șopron, în acea noapte fără lună. Oamenii din umbră așteptau și ei. Oare urau și ei, la fel de mult ca ea, starea aceasta de așteptare?

Războiul o învățase pe Lena de Vries să facă multe lucruri. Lucruri grele, imposibile. Învățase să fie curajoasă, forțată de teamă și credință. Învățase să înfrunte moartea, apucându-L de mână pe Mântuitorul. Dar așteptarea fusese cea mai grea lecție dintre toate. Fiecare minut îi părea a fi o oră. Fiecare oră se întindea la nesfârșit. Soarele rămânea nemișcat pe cer în timpul zilei, apoi avea nevoie de o grămadă de vreme să se ridice după fiecare noapte fără sfârșit... ca aceasta. Se pomenea sperând, în pofida oricărei rațiuni, că soțul ei, Pieter, era în viață, că se va întoarce acasă și că îl va putea ține în brațe. Sau sperând că fiica ei, Ans, și fiul ei, Wim, erau în viață și se vor întoarce acasă. Știa că, dacă

unul dintre ei ar intra pe ușă, bucuria ei ar lăsa în urmă lungile luni de așteptare. Dacă se mai întorceau vreodată.

Ultimele șapte zile alcătuiseră cea mai lungă săptămână pe care o avusese Lena în patruzeci și cinci de ani. Primăvara ar fi trebuit să fie un timp de renaștere și speranță, dar în seara aceasta imaginația ei se asocie cu teama, încheștându-i inima uscată, stingându-i speranța. Scoase aerul din piept cu un oftat și se întoarse în patul său, șoptind o rugăciune tăcută pentru Pieter, Ans și Wim. Și pentru toți oamenii din umbră, care așteptau cu ea în întuneric.

Îi era imposibil să adoarmă. Nu mai dormise bine de când invadaseră naziștii țara, cu cinci ani în urmă. Se ridică din pat, atentă să nu le trezească pe fiicele ei, Maaïke și Bep, adormite în pat lângă ea, pe locul lui Pieter. În aceste zile, Lena le ținea pe fete aproape de ea. Își trase un pulover peste cămașa de noapte și începu să coboare, familiarizată cu fiecare treaptă îngustă a scărilor abrupte și șerpuitoare. Se opri pe ultima treaptă. O umbră se mișca prin bucătăria ei, de parcă ar fi căutat ceva. Inima începu să-i bată cu putere.

— Pieter? șopti ea.

Umbra se întoarse. Era Wolf, persoana ei de contact cu Rezistența olandeză. Nu-i cunoștea numele adevărat. Erau mai în siguranță așa.

— Te-am trezit? șopti el. Îmi pare rău. Căutam un creion. Am vrut să-ți las un bilet.

— Ai vești de la soțul meu?

— Nu. Dar am vești bune. Trupele aliate au pătruns în Olanda. Tancurile canadiene au eliberat multe dintre orașele noastre. Uite cel mai recent ziar! Scoase din buzunar foaia subțire de știri clandestine și i-o întinse Lenei. Ea îi aruncă o privire, apoi instinctiv o răsuci pentru a se potrivi în interiorul cadrului bicicletei. O va ascunde acolo de naziști, în drum spre verișoara ei din sat.

— Dar Aliații nu au ajuns încă la noi? întrebă ea.

— Curând vor ajunge. Am venit să-ți spun ție și celorlalți că nu va mai dura mult. Poate chiar mâine vor fi aici.

În timp ce Lena și Wolf stăteau de vorbă, alte două umbre se strecurară în bucătărie. Ele își păraseau ascunzătorile doar noaptea și se făceau nevăzute înainte de ivirea zorilor. Cât de mult trebuie să fi tânjit să simtă din nou soarele pe fețele lor!

— Aceasta nu este o altă alarmă falsă, ca cea din toamna trecută, nu-i așa? șopti una dintre umbre. Lena își aminti de „Marțea nebună”, când zvonurile despre eliberare cuprinseseră întreaga țară. Naziștii fuseseră cuprinși de panică și populația olandeză de bucurie. Mulți dintre ocupanții naziști și colaboratorii lor fugiseră spre est. Dar, când se dovedise a fi o alarmă falsă, se întoarseră. Speranța păli din sufletele lor.

— De data aceasta este adevărat, spuse Wolf. Am văzut tancurile canadiene cu ochii mei.

— Cum vom ști că putem ieși afară în siguranță? întrebă o altă umbră.

— Vor suna clopotele bisericilor din oraș. Trebuie să plec, spuse Wolf, întorcându-se spre ușă. Trebuie să le spun și celorlalți.

— Așteaptă, spuse Lena. Nu ți-e foame? Ai mâncat ceva?

Wolf era numai piele și os. Scobiturile adânci din obrajii lui îl făceau să pară scheletic în întunericul din încăpere. Mii de oameni care erau blocați în orașe mureau de foame în fiecare zi. Orașe ca Leiden, unde locuia fiica Lenei, Ans.

— Ai deja atâtea guri de hrănit, spuse Wolf.

— Atunci, una în plus nu înseamnă nimic, zise ea și deschise cuptorul de încălzit de deasupra sobei și scoase de acolo un cartof copt, care fusese învelit într-o cârpă pentru a rămâne cald, și i-l așeză în palme. Mi-aș dori numai să am mai multe de oferit.

Cartoful era mic și sfrijit, unul dintre ultimii pe care îi păstrase în beciul ei rămas gol.

— Ți mulțumesc că ai venit, Wolf. Voi da vestea și celorlalți.

El îi dăduse Lenei speranță. Și speranța făcea ca așteptarea să fie chiar mai grea.

După ce Wolf plecă, se așeză la masa din bucătărie cu oamenii din umbră, vorbi cu ei despre război și citi ziarul cu știri

clandestine, timp în care fiecare dintre ei mânca un cartof și ceva varză fiartă. Ea le cunoștea numai numele false – Max și soția lui, Ina – și că ei erau evrei. În timpul nopții, Max cobora în pivnița Lenei și făcea cărți de identitate false pentru Rezistență.

Când se lumină suficient de mult pentru a putea vedea afară, Lena îi ajută să se târască înapoi în locul lor de ascunzătoare din spatele pianului din camera din față. Pieter ascunse ușa unei încăperi de dincolo de perete, de parcă nici n-ar fi existat, și apoi construi o ușă secretă în panoul inferior al pianului lor. Clapele de bas nu mai funcționau, dar restul sunau bine. Puțini oameni cunoșteau locul secret, nici cele două fiice mai mici ale Lenei nu știau de încăpere sau de faptul că Max și Ina locuiseră acolo pentru mai bine de un an de zile.

După ce se îmbracă, Lena puse restul din cartofii copti și o coajă de pâine într-un coș și ieși cu el prin ușa care ducea din bucătărie în șopron. Niciodată nu a știut câte umbre se ascund în hambar sau cât de mult vor sta acolo. Mai mulți erau ascunși chiar în vârful vechii mori de vânt care pompa apa pentru pământurile lor. Rezistența întorcea poziția brațelor morii de vânt pentru a da un semnal, anunțând când oamenii din umbră se puteau ascunde în siguranță la ferma ei. Din nou, era mai bine ca Lena să nu știe prea multe. Ea pur și simplu gătea tot ce avea și le ducea mâncarea, cerându-I Domnului s-o înmulțească, precum pâinile și peștii.

Când Lena cântă imnul care le servea ca semnal, câțiva bărbați de diferite vârste ieșiră din ascunzătorile lor din șopron. Așteptând ca ei să mănânce, ea le citi ziarul de la Wolf. Patru dintre aceste umbre erau aproape trecute de adolescență... de vârsta fiului ei. Alții arătau ca *onderduikeri*, soți și tați obișnuiți care fuseseră forțați să se ascundă, pentru a nu fi trimiși în lagărele germane de muncă. Sau puteau fi muncitori feroviari, cărora guvernul olandez din exil le ceruse să intre în grevă, pentru a zădărnici planurile naziștilor. Tânărul suplu cu ochelari cu rama metalică și păr de abanos era, fără îndoială, evreu.

— Care este primul lucru pe care vreți să-l faceți odată cu sosirea Aliatilor și eliberarea Olandei? îi întrebă ea.

— Să mergem acasă, fuse răspunsul unanim. Pe când terminară de mâncat pâinea și cartofii, oamenii din umbră vorbeau despre lucrurile de care le era dor și despre mâncarea la care visau.

— Am auzit că Aliții dau țiğări, spuse unul dintre ei. Aș da orice pentru un foc.

În zori, una dintre umbre se oferă să mulgă vacile în locul Lenei.

— Am crescut la fermă în provincia Frizia, spuse omul. Mulsul îmi amintește de casă.

Mângâie piciorul vacii de parcă ar fi salutat un vechi prieten, apoi încălecă scaunul pentru muls.

— Le las să iasă pe pășune atunci când voi termina? întrebă el.

— Nu, trebuie să stea în grajd și astăzi. Niște schije dintr-o bombă nazistă au omorât trei vaci într-un sat din apropiere.

— Se poate și ca cineva să le fure pentru mâncare, spuse o altă umbră.

— Da, așa este.

La micul dejun, fiicele Lenei băură o parte din laptele încă rămas cald. Și ele erau slabe și arătau ca niște umbre. La vârsta lor, Wim și Ans fuseseră plinuți și cu obraji rumeni. Înainte de război. Când viața era ușoară și bună. Când era mâncare din belșug.

— Cred că vom duce restul de lapte în oraș în dimineața aceasta, le spuse ea fetelor, și vom obține ceva bun în schimbul lui.

Bep sări entuziasmată de perspectiva unei călătorii în sat. La cei patru ani ai săi, era plină de viață și energie.

— Aș putea să-mi pun o fundă în păr? întrebă ea.

— Nu e duminică, îi spuse Maaike.

— Știu, dar pot, mamă?

— Da, de ce nu?

După micul dejun, Lena pieptănă părul lung de culoare închisă al fetei și îi prinse o fundă strălucitoare. Îi cădea natural pe umeri în bucle mari.

— Vrei și tu una? o întrebă ea pe Maaike.

Fata își scutură capul. La cei unsprezece ani ai ei nu mai era interesată de fundițe de fetițe. Lena împleti părul blond întins al Maaicei – aceeași culoare ca al ei – într-o cosiță groasă care-i ajungea aproape până la talie. Când veni timpul să plece, Lena își scoase bicicleta rablagită din hambar. În vreme de pace, bicicleta ei ar fi fost considerată un gunoi – și așa era –, numai bună de aruncat, dar cel puțin naziștii considerau că nu merită confiscată. O ridică pe Bep pe ghidon și Maaike se urcă pe scândura pe care Pieter o fixase pe bara din spate. Lena legă cele două bidoane cu lapte sub pulover și șorț și porni în călătoria de cinci kilometri până în sat.

În dimineața aceea, pășunile dintre ferma ei și oraș păreau cuprinse de moleșală și palide, ca un invalid care zăcuse prea mult la pat. Lipseau mai mulți stâlpi de gard și alți câțiva pomi dispărură din peisaj. Fuseseră tăiați în iarna care trecuse și folosiți la încălzire. Acea perioadă lungă și nesfârșită fusese numită „Iarna foamei”. Cu muncitorii feroviari aflați în grevă, alimentele deveniseră atât greu de procurat în orașe, încât oameni înfometați veniseră din Leiden și Den Haag pentru a cerși mâncare la ferma Lenei. Când, în cele din urmă, războiul se va încheia, țara ei mică va avea multe de reconstruit. Dar Lena bănuia că cea mai grea sarcină va fi vindecarea discordiei și a lipsei de încredere dintre vecini și chiar dintre membrii unei familii. În ultimii cinci ani, nimeni nu știuse în cine poate avea încredere sau cine ar putea să le vândă secretele naziștilor pentru a-și hrăni copiii înfometați. Când au consimțit să-i ascundă pe evrei și pe *onderduikeri*, ea și Pieter fuseseră conștienți că, dacă vor fi descoperiți, vor fi arestați și întemnițați.

Lena aproape că ajunsese în oraș când auzi glorioasa disonanță a clopotelor bisericii care răsunau în depărtare. Încetini tot mai mult, vreme în care bucuria îi inundă inima.

— Ascultați, fetelor! Auziți clopotele?

— Dar nu e duminică, mamă, spuse Bep.

— Știu. Aceasta înseamnă că Olanda e liberă! Suntem liberi! rostise aceste cuvinte, dar abia putea pricepe că ele erau adevărate.

— Înseamnă că naziștii vor pleca? întrebă Maaike.

— Da, vor pleca definitiv. Olanda va fi din nou liberă!

Nu-i venea să creadă! Lena se întreba dacă Maaike își putea măcar aminti de vremea în care soldații naziști gonind pe motocicletele lor nu erau o priveliște comună. Avea numai șase ani când invadaseră Olanda. Micuța Bep nici nu cunoscuse libertatea.

Lena crescuseră ritmul, pedalând pe ultimul kilometru spre oraș. Piața satului și strada din fața bisericii tatălui ei era plină de oameni, de parcă ar fi duminica de Paști. Clopotele bisericii sunau atât de tare, încât cel mai probabil că puteau fi auzite și de la fermă. Prietenii și vecinii Lenei râdeau și se îmbrățișau unii pe alții, cu fețele brăzdate de lacrimi. Verișoara ei Truus își făcu loc prin mulțime și o îmbrățișă strâns pe Lena, bidoanele de lapte zăngănind liber în timp ce femeile se legănau împreună.

— Nu este minunat, Lena? Suntem liberi! În sfârșit naziștii au plecat!

— Și uită-te la toți acești oameni care au fost nevoiți să stea ascunși, spuse Lena când Truus îi dăduse drumul.

Înghesuiri între oamenii pe care îi cunoștea erau străini pe care Lena nu îi mai văzuse niciodată înainte. Pielea lor albă ca laptele și fețele bătute i-au dat de înțeles că sunt oameni din umbră.

— Habar n-aveam că atât de mulți oameni se ascundeau chiar aici în sat!

— Și observi cine nu este aici? Întrebă verișoara ei. Colaboratorii mizerabili au fugit cu toții.

— Ce ușurare!

Lena se întreba dacă aceștia vor răspunde în fața legii pentru ceea ce făcuseră. Aveau multe pentru care să dea socoteală. Lena îi cunoștea pe acești săteni de-o viață, se închinase alături de ei în biserică în fiecare duminică și știa că războiul aduse tragedia în fiecare viață și în fiecare casă. Îi privea acum bucurându-se, îmbrățișându-se unii pe alții și întrebându-se:

— Oare cu adevărat s-a încheiat totul? Chiar au plecat de tot?

Unul dintre bătrânii bisericii începu să cânte, cuprins de avânt, și toți i se alăturară cântând cuvintele psalmistului:

„O, Doamne, ajutorul nostru de veacuri, speranța noastră pentru anii ce vor veni,
Adăpostul nostru de vijelia furtunii și căminul nostru din veșnicii.”

Lena apucă mâna lui Bep și-și șterse lacrimile, în timp ce cânta împreună cu ei. De ar fi fost aici Pieter și tata, să vadă și ei ce se întâmplă! Trebuia să se grăbească acasă și să le spună oamenilor din umbră, care se adăposteau în casa, ei vestea cea bună. Max și Ina puteau acum ieși din spatele pianului. *Onderduikerii* puteau merge acasă la familiile lor. Poate că Pieter, Ans și Wim erau chiar acum în drum spre casă.

Schimbă laptele pe ceva brânză și o pâine.

— Puteți ține aceste lucruri în drum spre casă, le spuse ea fetelor. Nu mai trebuie să le ascundem.

Bucuria și speranța o încălzeau, precum soarele primăverii, în timp ce pedala. Câmpul arăta mai verde acum decât fusese înainte, când se îndreptau spre oraș.

— Puteți ieși! Suntem în siguranță! strigă ea, în timp ce își așează bicicleta în șopron. Olanda este liberă!

— Ești sigură? Întrebă o voce.

— Foarte sigură! Repede! Fugi la moară și spune-le celorlalți.

Fiițele Lenei se traseră mai aproape de ea, urmărind cum ieșeau umbre din fiecare colț al șopronului. Maaïke și Bep nu aveau nicio idee cine erau acești oameni. Lena râse de expresiile uimite ale fetelor și le făcu semn să o urmeze în bucătărie, apoi în camera din față. Se aplecă pe podea și lovi ușor în panoul inferior al pianului.

— Puteți ieși afară! Olanda este liberă! Noi suntem liberi!

Fetele priviră, uimite, cum panoul se deschide și Max și Ina ies din spatele lui. Lena deschise larg ușa din față și le spuse:

— Priviți! Este o zi splendidă! În sfârșit puteți ieși afară!

Ei se mișcară ca prin somn și se alăturară celorlalți oameni din umbră, care erau afară în curte. La fel ca sătenii, și acești oameni priveau în jur uimiți, râzând și bucurându-se. Ina căzu în genunchi cu fața în mâini și plânse. Dincolo de curte, câțiva

bărbați stăteau pe puntea superioară a morii de vânt, bucurându-se și ridicându-și fețele spre soare. Lena le făcu semn cu mâna, de la ușa din față. Maaike stătea lângă ea.

— Cine sunt toți acești oameni, mamă? Ce fac aici?

— S-au ascuns de naziști. Tatăl tău le-a spus că pot sta aici cu noi, unde puteau fi în siguranță. Dar acum nu mai trebuie să se ascundă.

Se uită în jur după Bep și o zări ghemuindu-se pentru a arunca o privire sub pian.

— Uite, Maaike! spuse Bep. Este o cameră mică în pian, cu pături, un raft și de toate. Hai să vezi!

În timp ce Maaike merse să arunce o privire, Lena luă de pe pian fotografia lor de familie. Fusese făcută în 1939, în timpul unei ieșiri la Leiden, cu un an înainte de invazia naziștilor, înainte ca oricare dintre ei să-și fi putut imagina războiul care avea să vină peste Olanda. Fiica cea mai mare a Lenei, Ans, avea optsprezece ani – atât de frumoasă cu părul ei blond deschis și trupul zvelt. Zâmbetul ei îndrăzneț și poziția încrezătoare îi dezvăluiau voința puternică. Win stătea lângă sora lui, deja la fel de înalt ca ea, cu părul său deschis la culoare, aproape alb în lumina soarelui. Înainte de invazie, fusese un tânăr curios de unsprezece ani, căruia îi plăcea să înoate în bazinele de apă și să-și tachineze surorile. Războiul îl forțase să devină bărbat înainte de vreme. Fetița de cinci ani, Maaike, stătea cuibărită în poala Lenei; era copilul ei surpriză, născut când Lena împlinise deja treizeci și patru de ani. Lena îl convinsese pe tatăl ei să li se alăture pentru această poză. Înalt și demn, cu șuvițe de păr cărunt și un barbișon aranjat și alb, stătea în spatele lui Wim și al lui Ans, fiecare centimetru din statura lui exprimând statutul său de pastor dedicat. În spatele ochelarilor cu rame subțiri, ochii lui cenușii păreau obosiți, de parcă l-ar fi durut sau ar fi privit prea mult la soare. Încă mai jelea pierderea mamei Lenei, care murise de câteva luni. Pieter, iubirea vieții Lenei, stătea în spatele ei, cu mâinile pe umerii soției sale. Cum iubea acele mâini puternice, aspre, arse de

soare! Le va mai cuprinde vreodată în mâinile sale? Dintre cei șase oameni din poză, numai Lena și Maaïke erau acasă, dincolo de orice pericol.

Isus le spusese urmașilor Săi: „Oricine iubește pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; oricine își iubește fiul sau fiica mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine. Cine nu-și ia crucea și nu Mă urmează nu este vrednic de Mine.” Fusese greu, foarte greu, pusă astfel la încercare de focul războiului.

Lena simți că este trasă de fustă. Bep privi spre ea cu o expresie îngrijorată.

— Tata va veni acum acasă? întrebă ea.

— Și Wim și Ans? adăugă Maaïke.

Lena nu le răspunse. Nu știa. Un fior de teamă se ivi deodată și se încolăci în jurul inimii ei și știi că, dacă îi va permite să crească, îi va sugruma credința. Obişnuia să creadă că duşmanul credinței era îndoiala, dar ajunse să înțeleagă că teama era cea care-i putea năruia credința. „*Lasă teama să te conducă în brațele lui Dumnezeu*”, îi spusese tatăl ei.

— Ei bine, vom spera și ne vom ruga ca ei să vină acasă, răspunse Lena.

— Mi-e dor de bunicu', spuse Maaïke, studiindu-i poza.

Lena mângâie părul frumos al fiicei sale și împletitura groasă.

— Și mie.

— Plângi, mamă? întrebă Bep.

Lena își șterse lacrimile:

— Uneori plângem pentru că suntem fericiți.

— Și eu sunt fericită.

Bep își înfășură brațele subțiri în jurul picioarelor Lenei și o îmbrățișă strâns. Acest copil era atât de drag inimii Lenei. Nu ar fi putut-o iubi mai mult pe Bep nici dacă ar fi ieșit din pântecul ei.

Dar nu ea o născuse.

Și acum, cu eliberarea, și adevărul avea să iasă la iveală, la fel ca oamenii din umbră.

Capitolul 1

Cu șase ani mai devreme, iunie 1939

Lena nu ar fi vrut să-și piardă cumpățul, dar fiica ei o aduse din nou la capătul răbdării.

— Nu poți să iei trenul de una singură spre un oraș străin și să locuiești acolo, Ans. Este ridicol!

— Dar m-am săturat să mă știu blocată aici, în acest oraș de nimic în care toată lumea știe tot ce faci. Nu mai suport niciun minut!

Ans spăla vasele și le trântea pe uscător, pentru a sublinia fiecare cuvânt.

— Poate că tu și un grup de prieteni...

— Toți se simt fericiți aici! Rietje și Corrie au *iubiți*.

Rostise cuvântul acesta din urmă de parcă ar fi dezgustat-o. Aș prefera să rămân fată bătrână decât să mă căsătoresc cu unul dintre băieții de pe aici. Voi sfârși prin a ajunge sluga lui: gătind, făcând curat, mulgându-i vacile și având nenumărați copii.

Lena se opri din ștersul mesei și o privi în ochi pe fiica ei:

— Asta crezi tu despre viața mea? Crezi că sunt numai o slugă, fără viață personală? Că nu fac nimic altceva decât să lucrez și să nasc copii?

— Tu ți-ai dorit această viață. Eu nu! M-am săturat să miros gunoi de grajd cu fiecare gură de aer pe care o trag în piept. M-am săturat să mănânc într-o bucătărie care se află la un metru de grajd.

Și m-am săturat de biserică. Și aceasta făcea parte din nemulțumirile ei. Lena știa prea bine că Ans va începe să se plângă acum de biserică. Și așa se și întâmplă:

— Biserica nu este altceva decât o mulțime de ritualuri plictisitoare. Oare oamenii chiar cred cuvintele pe care le rostesc și le cântă în fiecare săptămână? Cerințele bisericii sunt atât de demodate! Cum este porunca: „Ascultă de soțul tău”. Lumea este o societate modernă și...

— Îl iubesc pe tatăl tău. Nu-mi este deloc greu să lucrez alături de el și să fac lucrurile care-l fac fericit.

Lena nu-și putea imagina nimic mai bun decât să trăiască în câmp deschis, respirând mireasma fânului proaspăt cosit și bucurându-se de ritmurile pe care anotimpurile le impun pământului și casei. Mai șterse masa încă o dată, iar apoi aruncă cârpa în chiuvetă..

— Ei bine, mă simt blocată aici, spuse Ans. Vreau să locuiesc în Leiden.

Mai bine n-ar fi călătorit cu trenul spre Leiden în acea zi în care își făcuseră poza. Ans fusese încântată de oraș. Lena îl urâse. Era prea multă gălăgie și aglomerație, cu mașini și biciclete și trenuri care goneau întruna. Lena se simțise pierdută și dezorientată pe străzile întortocheate, cu râuri și canale sinuoase. Casele erau înghesuite unele în altele, ca boabele de porumb în știulete, fără spații libere între ele. Ans declarase orașul frumos. Abia aștepta să se întoarcă în el.

— Nu mă poți ține aici. Am aproape nouăsprezece ani!

Lena se întoarse cu spatele pentru a evita să spună ceva ce avea să regrete mai apoi. Și ca Ans să nu-i vadă lacrimile. Ieși prin ușa care dă spre șopron, apoi afară, îndreptându-se spre Pieter, care repara cauciucul bicicletei.

— Te-am auzit certându-te din nou cu Ans, spuse el.

— M-a insultat pe mine și modul nostru de viață, Pieter. Nu știu cum s-o conving să rămână.

Pieter își scoase pălăria și își șterse fruntea cu mâneca.

— Nu poți, Lena. A avut o voință puternică și a fost hotărâtă să facă ce vrea ea încă din ziua în care s-a născut, nu-ți amintești?

O, da. Lena își amintea. Ans niciodată nu fusese un copil liniștit, mulțumit, ca Wim și Maaïke.

— Este încăpățânată, spuse Lena. De ce nu vrea să țină seama de argumentele raționale?

— Încăpățânarea ar putea fi cel mai mare atu al ei într-o zi.

— Sau i-ar putea aduce ruina.

Pieter își puse din nou pălăria peste părul transpirat.

— Ans și-a petrecut ultimul an privind-o pe bunica ei murind încet. Las-o să plece, Lena. A încerca să ții de ea este ca și cum ai încerca să strângi nisip în pumni. Cu cât strângi mai tare, cu atât mai repede îți alunecă printre degete.

Îi era imposibil. Lena fusese întotdeauna liantul care ținea ferma și familia împreună. Totul se va destrăma dacă ea îi dădea drumul. Făcu un pas înainte în brațele lui Pieter. Îndrăgea tăria și neclintirea lui, ca un copac cu rădăcini adânci și ramuri puternice. Lena se măritase cu el pe când avea optsprezece ani – la vârsta de acum a lui Ans – și nu regretase acest fapt nici o singură clipă.

— Dar ce va fi cu sufletul ei, Pieter? Ea respinge biserica și tot ce am învățat-o noi.

— Nu știu ce să-ți spun, răspunse el cu un suspin. Du-te și vorbește cu tatăl tău. Vezi ce are el de zis.

Lena îl sărută și îl lăsa să-și vadă de lucru, pășind încet înapoi spre casă. Avea de lucru și ea, dar era prea îngrijorată să se concentreze acum la treburile casei. Îi căută pe Maaïke și Wim și îi găsi ghemuiți în iarba înaltă de pe marginea canalului de apă, amândoi cu capetele aplecate pentru a examina o broască, o gânganie sau vreo altă comoară de felul acesta.

— Plec în sat, le strigă ea. Vreți să veniți?

Ei hotărâră să rămână acasă și să se joace, așa că Lena pedala singură până în sat. Îl găsi pe tatăl ei așezat la masa din bucătărie a casei parohiale, compunând o scrisoare. Când intră Lena, își lăsă jos condeiul și să lăsă pe spate în scaunul lui.

— Ei bine, aceasta este o surpriză plăcută, Engelenă Everdina. Ce te aduce aici?

Zâmbea întotdeauna când îi folosea numele complet. Părea mai blând de când murise mama ei, de parcă jalea și durerea i-ar fi șters o parte din asprime și certitudine. Era mai răbdător cu enoriașii, mai înțelegător cu greșelile lor.

Făcu semn spre un scaun gol de la masă și ascultă cum Lena îi povestește despre certurile tot mai dese cu Ans și comentariile fiicei sale despre biserică. Ans locuise acolo, în casa parohială, în ultimele luni ale școlii secundare, îngrijind-o pe bunica ei până în clipa morții. Durerea săpase o groapă adâncă în sufletul Lenei, din care încă nu ieșise. Putea fi atrasă înapoi în întuneric când se aștepta mai puțin, la priveriștea unui loc gol la masă sau a unui coș pentru tricotat abandonat. Lena nu-și putea pierde acum și fiica.

Tatăl ei se opri pentru un moment înainte de a răspunde, scoțându-și ochelarii cu ramă subțire și ștergându-i de marginea puloverului.

— Credința lui Ans trebuie să devină a ei, Lena. Ea nu o poate moșteni pe a ta sau pe a mea, indiferent cât de mult ne-am dori noi asta. Ea trebuie să-L găsească pe Dumnezeu prin ceea ce vede și trăiește în relația cu El.

Sfatul lui o surprinse pe Lena.

— Dar... ce se va întâmpla dacă nu se întoarce în biserică? Ce se va întâmpla dacă va continua să se depărteze de biserică... și de noi?

— Ans Îi aparține lui Dumnezeu, nu nouă. El Își va dovedi credincioșia în privința ei. Biblia spune că nimeni nu o poate smulge din mâna Tatălui.

Părea convins de ceea ce spune.

— Dar ce va fi cu reputația ei... și a ta? Oamenii deja întreabă de ce nu mai vine cu noi la biserică.

— Nu îi datorezi nimănui nicio explicație.

Cuvintele lui ar fi trebuit să o liniștească pe Lena, dar nu se întâmplă așa. Nu putea admite că răzvrătirea fiicei ei nu era din vina sa.

— Ans vrea să plece de una singură de acasă și să se mute în Leiden. Trebuie să fi greșit ceva ca mamă, dacă așa simte.

Tatăl ei râse ușor, scuturând capul:

— Nu, Engelena. Nu te învinui singură. Adam și Eva au avut un părinte perfect și, totuși, s-au răzvrătit.

— Ce ar trebui să fac?

— Dacă o iubești – și știu că așa este – trebuie s-o lași să plece. Ochii Lenei se umplură de lacrimi.

— S-o las pur și simplu să plece? De una singură? Nu are niciun plan de viitor decât să plece de acasă și să locuiască în Leiden.

— Dumnezeu a creat-o pe Ans așa cum este pentru un motiv. El poate folosi firea ei puternică și independentă. Poate că nu este atât rebeliune, cât nevoia de a deveni ea însăși.

— E numai un copil, tată.

Lena simți că i se puse un nod în gât, de parcă ar fi înghițit o îmbucătură mare de durere... sau poate că de teamă.

— Este naivă cu privire la mersul lumii dincolo de ferma și satul nostru.

El se ridică și ocolise masa, pentru a-și așeza mâna pe umărul ei.

— Ascultă, voi vorbi cu unul dintre colegii mei de la Pieterskerk din Leiden. Să vedem dacă știe vreo slujbă pentru Ans la o familie din congregația sa. Poate că, locuind departe de casă pentru o vreme, va ajunge să-și dea seama de următorul ei pas.

Nu era răspunsul pe care voia Lena să-l audă. Pe drum spre casă trebui să oprească bicicleta și să se așeze sub un copac, lacrimile împiedicând-o să vadă drumul înainte. Lena își imaginase un alt viitor pentru primul ei copil atât de frumos. Da, știa că

toți copiii ei vor crește în cele din urmă și vor pleca de acasă, dar întotdeauna și-i imaginase locuind în vecinătate, ea bucurându-se de o mulțime de nepoți. Credea că vor sta în biserică împreună în fiecare săptămână și vor servi prânzul de duminică împreună, la masa ei de la fermă. Ans se putea chiar mărita cu un predicator, ca bunicul ei, și putea locui în casa parohială de lângă biserică. Lena nu își imaginase niciodată să-și lase fiica într-un oraș universitar ca Leiden. Dându-i drumul lui Ans, Lena avea să renunțe la toate visele ei cu privire la ea.

Un tractor tuși hodorogind pe un câmp din depărtare, scrijelind rânduri ordonate. O colonie de furnici trebăluiau pe delușorul lor de la picioarele ei. Lena găsea ordine, siguranță și scop în ritmul naturii. Nu vedea niciun rost în plecarea lui Ans de acasă.

„Dacă o iubești...” O, cum își mai iubea fiica! Ans, primul ei născut, copilul special în așa multe privințe. Avea o frumusețe exterioară care o înspăimânta pe Lena, pentru că Ans nu cunoștea încă puterea ei. Lena strânse pumnii de parcă ar fi dorit să se țină strâns de ea.

„Dacă o iubești, las-o să plece.” Trebuia să i-o încredințeze pe fiica ei lui Dumnezeu. Lena știa că credința ei nu era suficient de puternică. Își plecă încet capul în timp ce lacrimile îi curgeau, cerând ca Dumnezeu să o învețe cum să o lase să plece.